

Kratkočasen in podučen list za slovensko ljudstvo.

List 8.

V Celovcu 25. aprila 1871.

Leto III.

Iz malega zraste veliko.

(Povest; spisal Andrejčekov Jože.)

Janezu Vrbovcu se res še nikoli ni slabo godilo na svetu, kar je gospodar, in kdo bi si bil mislil, da se mu bode na stare dni! —

Ko je Janezov oče umrl, bilo je Vrbovčevo posestvo v tako dobrem stanu, da malokje tako. Njive so bile najbolj obdelane in najbolj rodovitne, gozdje še čisto na celem, na travnikih je rastla skoraj sama goveja mrva, v hlevu pa je stalo mnogo dobrorejane živine, da jo je bilo veselje gledati. — Kaj se je toraj maralo Janezu, ker je dobil tako lepo posestvo brez dolga v roke! Ni enega klina niti repu mu ni bilo treba kupiti. In ko je poslednjič še lepo ženko k hiši pripehljal, živel je res kakor v nebesih.

Janez Vrbovec je bil pa tudi vreden naslednik svojega očeta. Bogu je dal, kar je bilo božjega, cesarju, kar je bilo cesarjevega, s svojimi sosedi pa je živel lepo v miru ter jim v stiskah rad pomagal. Njegova hiša ni nikoli videla beriča, ki bi bil prišel tirjat davek ali pa zarubljevat živino, niti učenika ali fajmoštra, da bi bili prišli po bero, kajti odraščal je vse že prej v farovž in kancelijo, da ne bi napravljaj nepotrebnih potov sebi in drugim ljudem.

Koj, ko je nastopil gospodarstvo, podrl je staro hišo ter sezidal novo obširnišo ter jo pokril z opeko. Hleve, ki so bili daleč od doma, prestavil je k hiši ter nove skednje naredil. Ljudje so ga večkrat opominjali, čemu napravlja tako veliko poslopje, ki ga ne potrebuje, ter zastojni denar izdava, pa Janez jim je odgovarjal: „Nikoli ne bom toliko klinov v steno zabil, da ne bi jih moji potomci ne poruvali.“

In moževe besede so se vresničile prej, nego je morda sam mislil.

Vrbovčev zakon ni bil ravno zelo blagoslovljen z otroci; imel je samo dva. — Dečka Miheca in hčerko Katrico, ki je bila kaka tri leta mlajša od dečka. Vrbovec je večkrat molil in prosil Boga, da bi mu več otrok dal, pa ker ni bilo, pa tudi ni godrnjal zoper božjo previdnost. Se vé da bi jih bil on lahko preživil trikrat toliko, kakor vsi njegovi sosedje, pa je že križ na svetu, da imajo tisti navadno največ otrok, ki si jih najmanj želé, namreč reveži; bogatincem pa jih manjka. Tako je bilo tudi pri Vrbovcu. Njegov gostač, ki si je komaj služil vsakdanji kruh, imel je toliko otrok, da še vsem imena ni vedel, kakor je večkrat sam rekel, bogati Vrbovec pa je imel samo dva. —

Mihec je komaj prve hlače nategnil in bil je že tako razposajen, da ga ni bilo ugnati. Pa kaj bi tudi ne bil! Oče in mati sta ga ljubila bolj, nego svoje življenje. Kar je pozelel, sta mu dovolila, in Bog varuj, ko bi ga bil kdo le grdo pogledal, strašno bi se bil zameril obema. Enako skrb sta imela tudi za hčerko

Katrico, in ničesa se nista tako bala, nego da bi jima otroka pomrla, ker ni bilo več upanja, še katerega pri Bogu izprositi.

Vrbovka je bila zelo občutljiva ženica, bolj nego pristuje kmečki ženski. Vsaka reč jej je škodovala, ali vsaj domišljala si je, da jej škoduje. Ljudje so sicer pravili, da nekda ni bilo tako, da je bila Tončka predno je postala gospodinja na Vrbovčevem posestvu ter je stanovala pri svoji revni materi, jako trdne postave in jej ni škodovalo, ko bi bila tudi gada pojedla, sedaj pa se vé da, ko je bila Vrbovka, se je pa to mnogo spremenilo. Vsaka mrzla sapica jej je škodovala, še bolj pa prehlajenje; največe križe in težave pa jej je delal skaženi želodec, ki ni nobene jedi hotel prebavljati razun kave in žganja.

Kavo, to je morala imeti vsaki dan trikrat, sicer bi bila gotovo na smrt zbolela; žganje pa, kolikorkrat ga je zahteval pokaženi želodec.

Vrbovec je ženi rad privoščil te male potrebe, kakor je djal, vendar pa sam ni maral za kavo, rekoč, da je to le za gosposke ljudi, ki nič ne delajo, in pa ženske, kedar imajo skažen želodec, kot njegova žena. Sam je zjutraj najrajši kosil pri družini žganjce in kislo zelje, ker to je za delavnega človeka, ki se celi dan trudi, in tudi kaj potrpi; razun tega pa je imel Vrbovec tudi dober želodec, ki je vse prebavil, kar je spravil vanj.

Pa ženske so le ženske in kdor je preveč zaljubljen vanje, in jim vse verjame, gotovo ga nazadnje opeharijo. Tako je bilo tudi z Vrbovcem, da se je nazadnje privadil kave, čeravno jo je prej strašno sovražil.

Neko nedeljo zjutraj se je napravil k prvi maši, ker je sklenil iti potlej dopoldne na njive žita pogledat in če se kje škoda ne godi.

Žena je skuhala velik lonec kave ter silila, naj tudi mož ž njo zajme, da ne pojde teš v cerkev.

Vrbovec se je dolgo upiral in branil. „Ta sodrga ni zame“, djal je, „človek je potlej še bolj lačen, nego prej. Le sama jo jej!“

Pa žena ni jenjala prositi in pregovarjati, dokler se jej mož ni vdal in posegel z veliko leseno žlico v mlečno kavo.

Tako je bil po dolgem upiranji prvi greh storjen, ki je imel enake nasledke, kakor vsak drug. Namreč, da ga je Vrbovec še večkrat ponavljaj in se ga slednjič popolnoma poprijel.

Janez Vrbovec je sprevidel, da kava ni tako napačna in pregrešna jed, kot je prej mislil; tudi naj se je človek lahko, če je imá v obilni meri. Odslej mu jo je morala žena vsako jutro kuhati in sicer prav obilo. Da bi svoje možate besede popolnoma ne ovrigel, izgovarjal se je s tem, da je kava le takrat gosposka jed, ako se je po malo vživa, kakor ima gospóda navado, on pa je imel vsako jutro celo skledo in kruha si je

nadrobil vanjo, da je bila kar gosta. To pa je potlej že drugače, taka jed pa tudi delavnemu človeku tekne in ga nasiti.

Razun kave je imela Vrbovka še eno zdravilo, ki je neizrečeno ugajalo njenemu skaženemu želodcu, za katero pa mož ni vedel, namreč žganje.

Kedar je bil mož z doma, posegla je hitro v omaro, vzela iz nje steklenico in urno potegnila parkrat sladke pijače. Veliko ni pila, samo toliko, da je želodec potolažila. Žganja pa ni skrivala pred možem zaradi tega, da ne bi bil ta nemara hud, kajti vedela je dobro, da bi jej mož to sam rad privoščil, ali mislila si je: ni treba, da bi stari vse vedel, kaj ima žena. —

Nekega jutra Vrboveca zopet ni bilo doma. Žena, ki je pripravljala kosilo v kuhinji in je videla, da je nihče ne moti, odpravi se zopet v sobo, da bi se z žganjem nekoliko okrepčala, ker jej je želodec ravno zelo nagajal.

Mali Mihec je že večkrat opazoval mater, da pogosto hodijo v sobo, ondi nekaj iz omare vzemó in pijó, potlej pa zopet nazaj postavijo. Strašna radovednost mu več ne dá ni miru ni pokoja. „Kaj mora neki to biti, misli si, „mati imajo gotovo kaj dobrega ondi, da tako skrivajo, ne mara še kaj boljšega, nego je kava, — kako sladčico. O ko bi hoteli tudi meni dati, vsaj pokusiti!“ — Te skrivnosti ni mogel več sam prenašati, razodene jo tudi svoji sestrici.

„Katrica,“ pravi, „mama pa imajo nekaj v omari. Večkrat gredó tje in pijó, potlej pa zopet nazaj postavijo. Gotovo mora biti kaj dobrega.“

Sedaj se tudi male Katrice poloti radovednost in sklenila sta oba prepričati se, kaj imajo mati v omari. Skušala sta skrivaj priti v skrivnostno omaro, pa mati so imeli ključ pri sebi, tedaj po tej poti ni šlo.

Nekokrat, ko mati zopet gredó v sobo, splazi se Mihec skrivaj za njimi ter pazi pri napol zaprtih durih, kaj bodo mati počeli. Komaj pa vzamejo steklenico iz omare in storé par požirkov, ko plane radovedni Mihec v sobo in zavpije: „Mama, meni tudi nekoliko!“

„Saj nimam nič“, pravi mati v zadregi ter skrije steklenico.

„O, imate, imate, saj sem videl, ko ste pili.“

„To je bila voda.“

„Oh dajte se še meni tiste vode napiti!“

„Ti ne smeš piti, bi ti škodovala“, pravi mati v zadregi, „to je samo zame, ker imam skažen želodec. — Zdravila so, prav grenka.“

„Oh mama, le dajte, samo pokusil bom“, prosi nadležni Mihec.

Vrbovka videti, da se z lepo ne odkriža dečka, izpolni mu željo ter mu dá pokusiti žganja.

„Há! to je dobra ta voda, mama“, pravi Mihec, ko je prav krepko potegnil iz steklenice, — „Še enkrat naj pijem, jaz imam tudi želodec skažen.“

„Ne smeš več, imaš dovolj.“

„Samo obližnem naj krog zamaška!“

Mati mu naliže nekoliko žganja v majhen kozarček in Mihec ga izprazne v enem dušku.

„Ti boš pijanec“, pravi mati; sedaj pa le pojdi, imaš dovolj!“

„Mama, še Katrici nekoliko, ona bi tudi rada pila.“

Sedaj pride še Katrica in mati jej naliže žganja v kozarček.

„Katrica, pa ne smeš vsega izpiti“, prigovarja Mihec sestri, ker bi bil sam še rad dobil nekoliko te

sladke pijače; „ti nimaš pokaženega želodca, bi ti škodovalo. Polovico pusti meni!“

Tudi Katrici je dišalo žganje in rada bi bila še nekoliko pokusila te sladčice, pa mati jej niso hoteli več dati, rekoč: „Le pojdiva, imata že dovolj! ali ti ne smeta ničesa povedati, sicer ne dobiva več.“

Mihec in Katrica trdno in sveto obljubita, da ne bosta ničesa povedala ati, samó če jima mati obljubijo, da bodo še večkrat dali pokusiti sladke vodé. —

Zvečer pride Vrbovec domu ter prinese veliko steklenico žganja seboj. —

„Ata, ali je v tej steklenici tudi tako sladka voda, kakor jo imajo mama? praša mala Katrica pozabivša, kaj je prej obljubila.“

Poredni Mihec se jame na ves glas smijati in z rokama ploskati. „Le čakaj“, pravi, „ti boš dobila, zakaj si povedala!“

Deklica prestrašena vsa zarudi, nabere mala ustica v gube ter se jame jokati.

„Kakošno vodo pa imajo mama?“ praša Vrbovec smeje se Miheca.

„Ovbe, nekaj žganja imam v omari, ker me včasih zjutraj ščiplje“, povzame brž žena besedo, pa sem ga dala vsakemu nekoliko pokusiti, ker mi nista dala miru.“

Vrbovec se je smejal in vesel je bil, da ima takega sina, ki že zna žganje piti.

„Ná, Mihec!“ pravi ter natoči kozarec žganja, „le potegni ga, da boš bolj rastel; saj ta ti ne bo škodoval, je hrušev.“

Mihec si ni dal dvakrat veleti in izpil je poln kozarec. Pa žganje je bilo zanj premočno. Jelo mu je vroče prihajati, v glavi se mu je vrtelo in kmalo je videl vse po dvoje krog sebe. V sobi mu je bilo presoparno, pretesno, gre ven na dvorišče, pa tudi tukaj se vse vrti krog njega. Nekako čudno mu je bilo, sam ni vedel prav kako. Bil je vesel, pel je in vriskal ter skakal po dvorišču. Drevesa po vrtu, plot, skedenj in hlev, vse se mu je zdelo, da se premiče, nogé ga niso hotele več prav nositi, jel se je opotekati, dokler se slednjič ne zvrne na tla in obleži v nezavednosti. Mati ga nesó v posteljo, močijo ga z vodó, pa Mihec se ni ganil, ves bled je bil, kot mrlič in težko je sopal.

Ko se drugo jutro Mihec prebudi, bilo mu je strašno slabo. Žeja ga je trla in čim bolj je zlival vodo v se, tem huje ga je žežalo. Tožil je tudi, da ga v prsih boli in storil je obljubo, da ne bo nikdar več pil očetovega žganja, temuč onega iz materine steklenice.

Tako se je vcepil prvi kal pogube v mlado srce po nepremišljenosti starišev, ki se ni dal več izdreti.

Ko je Mihec dopolnil osmo leto, so ga poslali v šolo.

Mati so naložili polno košaro jajc, masla, piščet in druge stvari ter sami peljali Miheca k učitelju, da bi ga vpisal v šolo. Vedeli so dobro, da bo Mihec veliko lože izhajal v šoli, ako gospoda učenika nekoliko potolažijo z maslom in piščeti, in da bo marsikako uhljanje in lasanje s tem prihranjeno.

Učiteljica, ki je nadomestovala ta dan moža, — ker ta je bil šel ravno nekega mrliča gledat, če je že mrtev ali še živ, — postregla je materi in Mihecu prav dobro, kajti vedela je, da to ne bo zastoj, da se bo še marsiktero piščee izvalilo pri Vrbovčevi hiši zanj in njenega moža, ki je kuretino čez vse ljubil. — Da kateri čitatelj morda ne bo nevoljen zaradi tega, mo-

ramo omeniti, da je bilo stanje naših učiteljev takrat, ko se je ta povest godila, še vse drugače, nego dan današnji, in se niso branili, če jim je kdo kaj iz dobre volje ponudil.

Učiteljica je prinesla na mizo mnogo sladkarij in tudi steklenico vina, kterege je bila ravno tisti dan dobila v dar od neke prijateljice. Mihcu je vse to jako dobro dišalo in veselil se je že šole mislé, da bo vsak dan tako dobro jedel in pil. —

Začel je hoditi v šolo, pa povsod je bolje napredoval, nego v učenji, a vendar so mu gospod učitelji mnogo spregledali zaradi tega, ker je bil Vrbovčev, ter je konec leta celó lepo vezane molitvene bukve domu prinesel.

Pa čim veči je Mihec prihajal, tem bolj je začel kazati svoje zmožnosti. Zahajal je med odrasle fante, pil z njimi po krémah in hodil v vas po noči, čeravno je bil še čisto mlečen. Tudi tobak je pušil kakor Turek, in oče so z dopadanjem djali včasih materi: „Lej Tona, kako se Mihcu podaje pipa!“

Ljudje so že zgodaj marsikaj sodili o Mihcu in kateri so bili bolj predrzni, pravili so tudi Vrbovcu v oči, da jo bo Mihec s poti zavozil, če bo tako ravnal, pa Vrbovec jim je jezno odgovarjal: „Komu je kaj mar zato, kaj moj sin počenja? Toliko že imam, da ne bo nikoli zapil!“

Pa Vrbovec se je nekoliko uštel. Mihec je začel vedno huje in huje zapravljati. Po cele noči je sedel v krčmi ter ondi popijal in igral.

Doma je začelo premoženje hirati, se ve da v začetku se ni brž toliko poznalo, ali nazadnje je vendar Vrbovec sprevidel, da tako ne pojde prav, ako se kaj ne predrugači; rad bi bil sedaj svojo napako popravil, pa bilo je prepozno.

Ker se je dobri Mihec cele noči po krémah potepal, po dnevi pa spal, je doma tudi delo zaostajalo. Zraven je prišla še druga nadloga. Vrbovka je imela še zmerom staro bolezen v želodcu, in čim bolj se je ta bolezen od dne do dne hujšala, tem več je potrebovala zdravil. Slednjič pa je postal ubogi želodec že tako slab, da mu ni mogla nikoli dovolj z žganjem ustreči. Žena je postala pijanka in gospodinjstvo je šlo rakovo pot.

Sedaj so začele prvikrat peti sekire po Vrbovčevih gozdih in kmalo so se ti tako razsvetlili, da še zajec ni lahko našel v njih zavetja. Živina v hlevu se je vedno bolj krčila in po travnikih so ptuji ljudje kosili senó.

Vrbovec videti, kako gre vse rakovo pot, popolnoma obupa ter začne piti. Tako so bili pri hiši trije pijanci: Žena je pila žganje, mož vino, sin pa vse, kar je dobil. —

Nekaj let so delali vse vprek, vsak je skrbel za svoje grlo, za svoj trebuh.

Zemljišče je bilo že skoraj vse v najemu, gozdje so bili čisto prazni, v hlevu pa je po jaslih trava rastla, ker je streha rebra pokazala in je nihče ni popravljal.

Ljudje so se norčevali memo gredé, rekoč: „vidite, takovo streho imajo tam, kjer kavo pijó!“

Vendar je še tisto leto Vrbovec tri prešiče zaklal, doma krémo napravil in jel moževati, kakor bi se bil ravno kar priženil k hiši.

Gostom je dobro postregel in nič ni vprašal, če mu kdo plača ali ne, zraven pa je tudi sam pil za tri druge, in tako je bilo res, da je on največ vina potočil.

Žena se je slednjič vendar ozdravila bolečin v želodcu. Neko jutro so jo našli mrtvo za hišo v potoku, kamor je bila zašla pijana. Leto pozneje je šel za njo tudi mož. Obadva sta se vtopila, ona v vodi, on pa v vinu. —

Sedaj se je Mihcu še le raj odprl.

Godce si je najel, da so mu morali celi dan gosti, on pa je sedel v kotu za mizo pred saboj bokal ter pil, kot mavra.

„Le pijmo ga“, je djali, „beračiti imamo še vedno čas!“

Pa revež se vendar ni nadjal, da mu pride beraška palica tako hitro v roke. Dolžniki videti, da ni več varno čakati, prodali so posestvo in Mihcu še toliko ni ostalo, da bi si bil en dober dan privoščil.

Klel in pridušal se je, ko je zapustil domačo hišo, v kateri so že ptujci gospodarili, ter imenoval vaščane goljufe in tate, ki so mu posestvo ukradli.

Kaj mu je bilo sedaj početi? Beračiti ga je bilo sram, tudi bi mu ne bili hoteli ljudje dajati, delati se mu ni ljubilo in tudi ni znal, jesti in obleči pa ni imel kaj. — Šel se je ponujat k vojakom, pa tudi ti ga niso hoteli.

„Živ ne morem v zemljo“, je djali, „že vem kaj. K rokovnjačem pojdem, pa bo, bom vsaj preskrbljen“. In tako je tudi storil.

V tistem kraju se je takrat potikalo mnogo taci malovrednih ljudi. Mihec se jim pridruži in ti ga radi sprejmó v svojo družčino.

Miha je bil rokovnjač, domač cigan. Pustil si je brado rasti, žganje piti je bil že prej navajen, sedaj se je bilo treba naučiti še samo krasti, in tega rokodelstva se je še tudi precej hitro privadil. Samo to napako je imel pri kraju, da ukradenega blaga nikakor ni hotel deliti s pajdaši, temuč je hotel vse sam imeti, zato so ga pa ti spodili iz družčine in Miha je bil zopet na suhem.

Pa Miha se tega ni več ustrašil. „Kar kdo zna“, mislil si je, ne more mu nihče odvzeti“. — On se je naučil tatvine in to je pričel sedaj na svojo roko. — Pa revež je imel že povsod nesrečo. Ukrasti je znal, pa skriti ne, in tako je bil zmeraj več v ječi, nego na prostem.

Slednjič pa se je tudi njega Bog usmilil ter ga pokljal iz tega pustega sveta. Umril je po dolgi bolezní v ječi.

Tako daleč zabrede človek, ako je v mladosti zamenjarjen in ne uživa dobre izreje; ne samo samega sebe, ampak vso družino spravi v pogubo.

Edino Katrico je previdnost še o pravem času rešila pogube. Omožila se je, ko je bil oče še na trdnih nogah, z bogatim kmetom ter bila ondi pridna gospodinja in dobra mati.

Séverni jelen ali sedlón.

Neizmerne so koristi, ktere dobiva človek od živali, zlasti od domače živine. Le mislimo si našega kmeta, če bi mu Bog ne bil dal goved — kaj bi revež počel? Zvesta žival mu pomaga plug vlačiti in druge težave lajšati, ko je živa, in pa še z mlekom, maslom in sirom ga redi; ko jo pa pobije, ni je skoraj stvarice na njenem truplu, kar bi se ne dalo v dobro porabiti:

meso, loj, koža, arovica, kri, čreva itd. — vse za svojo stvar. Za vse to pa ne tirja žival družega, ko kacega koticčka, kjer si od vročine in truda opoči, pa šopek posušene hrane po zimi, po letu si pa še sama poišče krme v logu, če ni drugače. Zeló koristen nam je tudi konj, ki nas pa bolj naglo pritira iz kraja v kraj; treba pa je z njim več opravlja in tudi bolj zbirčen je v jedi.

Ali kaj, ker niso vsi kraji taki ko naši, da bi človek pri sebi redil razne koristne živali s pridelki, ki mu jih rodi zemlja, ali pa na pašo jih spustil? So kraji, katerih tla so le za nekaj malo mescev ali celó za število tednov kopna in nosijo nekaj pičle zelenjadi pa mahů in šumja; ves drugi čas leta sneg in led pokriva zemljo, da je kolikor oči daleč nesó vse belo — čez in čez ledena puščava, iz katere se ne vzdigujejo zeleni gozdi, ampak tam pa tam gola vrsta pečevja, okoli katerega mrzli vetrovi brijejo, ali pa kak potok šumeče buči po skalah, potlej se pa zarije in zgubi pod snegom in ledom.

Taki kraji so tudi ob severnem robu Evrope. V severo-zahodnjem koncu, kjer se dotikajo severne Ruske pa Norveške in Švedske je veliko takih prostorov, imenujejo jih Lapónija. Po letu je skoraj čez in čez jezero ali pa močvirje, preraščeno z rujavim mahom in sem ter tje po deželi kipé v nebo gole vrste skalnatih gričev: ves drugi čas leta je pa tako tukaj, kakor smo že prej povedali. — Kaj pravite, ali bi bilo mogoče ljudem v taki deželi prebivati, kjer ni ne potov, ne hóst, ne polja in njiv, kjer je skoraj vedna zima? Mi zlasti naših krajev navajeni, bi koj odgovorili: ni mogoče, ne. In res bi ne bilo mogoče, ko bi dobrotljivi Stvarnik ne bil vstvaril neko žival kakor skoraj nalašč zato, da tudi ti kraji niso brez ljudi. Ta žival je séverni jelen ali sedlón, ki Laponcu nadomeščuje vse naše domače živali in ga preživi in oblači; k vsemu temu si pa še sama išče krme in prenočišča.

Sedlón je jelenovega rodú in je tudi zeló podoben našemu jelenu; šibek, živ, uren in skočljiv je kakor ta, samo ne tako tankega života in pa večje, mogočnejše rogove ima. Čvrsteje truplo pa krije sedlónu bolj kodrast, njegovi mrzli domovini bolj primeren kožuh, kakor pa našega jelena. En sam gospodar ima po več sto teh živali, ki so tudi edino njegovo premoženje; pa mu tudi za vse zadosté. Ni mu treba Laponcu skrbeti, kako jih bo preživil, v kateri hlev spravil — hrane si sami iščejo, in obstoji večidel v rujavem, tako imenovanem sévernem ali laponskem mahu, ki si ga po zimi iz pod globskega snega kopljejo; edina streha jim je pa milo nebó. Zató pa tudi niso tako domači in privajeni, kakor naša goved.

Po dvakrat na dan sežene Laponec sedlónu skupaj k šotoru (navadno v kako ogrado), da se košute pomolzejo; kajti mastno in kaj tečno mleko teh živali je Laponcu zlasti po letu skoraj edini živež. Tudi nekako maslo in sir napravlja iz njega, ki pa ni tako dober in slasten ko mleko. Po zimi Laponec tudi na mraz postavi mleko, da zmrzne; potlej ga na plošče zreže in na pot seboj jemlje, ker zmrznjen nič ne zgubi svoje redivosti in dobrote. — Popotniki pripovedujejo, kako lepo je videti, kedar Laponci s pomočjo svojih psov skupaj gonijo jelene. Dolgih lahkih skokov se pridrvé od vseh strani jeleni in se gnjetejo po ograji, drug pri drugem, da je pogled visokih lopatastih rogovil, kakor bi po kaki suhi hosti pogledal. Mladiči skakljajo krog svojih mater; tú pa tam se pa spoprimeta

dva čvrsta jelena z mogočnimi rogovilami, da vse poka in škriplje. Živalim vržejo iz béke zvito vrv na glavo, da pri molži mirno stojé.

Kaj pa po zimi, ko sneg pregrne deželo čez in čez, ali bo Laponec vedno sredi snega v svojem šotoru tičal? — ali kdo mu bo pot kazal po neizmerni snežni puščavi, če bi še z lastnimi močmi mogel težavno pot po snegu zmagati, kar je pa nemogoče? Zopet mu séverni jelen pomaga iz težave. Če se Laponec hoče preseliti iz kraja v kraj (kar se večkrat zgodi, ker nima trdnega sedeža), naloži sedlónom svoj borni imetek na hrbet — pa veliko ne nese ena žival — in tanki nos jelenov kaže mu varno pot po snegu, da ne pade med pečevje in ne zaide v vodene prepade. In kakor jo krene prvi jelen, kateremu navadno zvonec obesijo krog vratů, tako v lepem redu vsi drugi za njim, in naj si prva žival še tako križem-pot izvoli. Tako se jih časih dolga dolga rajda, po več sto, vernih korakov pomiče po beli planjavi. In ptujca, če hoče v teh krajih potovati, pa Laponca, ki hoče na kak oddaljen trg, tudi ta dva spravi sedlón na odločeno mesto: vprežen v lahke sani, na katerih sedi po en človek jo kobaca in dere brzonogi jelen po snegu, da se vse kadi krog njega. Na kratko: kakor Arabcu puščava brez velblóda, tako bi Laponcu dežela zaprta ostala v snegu brez sedlóna.

Po zimi začne Laponec svoje jelene klati, kolikor jih ravno potrebuje, ker mu druge hrane primanjkuje. Meso pečeno, ali pa vsušeno in kuhano mu je najboljša jed; kri mu je skoraj edino zdravilo, ki ga pozná v bolezni; rogove in koža pa edino, kar ima v daljna mesta na trg voziti, da si za skupiček soli in drugih za dom potrebnih malenkosti nakupi. Tudi oblači ga sedlónova kosmata koža.

To je séverni jelen ali sedlón, največi božji dar ledenim gornjim deželam.

Pesem od hlač.

(Narodna, zapisal J. J.)

Ne dajte ženam, da bi hlače nosile,
Da bi proti vam oblast zadobile.
Če se čes podati, začne gospodovati;
Gorjé tebi mož! za suznja jej boš.

To slišal sem večkrat že govoriti,
Ne dajte se ženam zmotiti,
Da bi te klepetulje vam hlače sezule;
Var'te se tega naj večega zlega.

Zastopi to vsak, ubog in premožen,
Da tist' je bedak, k' je ženi podložen;
Takšen je vreden bit' tepen vsak teden
Od svoje žené, to hoče od nje.

Že Adam je bil z ženo tam v raju
Predrzo grešil, v izvoljenem kraju,
K' je ženo poslušal, od nje se pohujšal,
Nesreča potem je prišla ljudem.

Spošt'vati ženo je prav za resnico,
Lepo živet' z njo, kakor s tovaršico.
Če začne rojiti, lepo jo svariti,
Le hlač jej ne daj, tega var' se vselej.

Domači zdravnik.

II.

Steklina.

(Spisal dr.—ž—).

Mnogovrstne in čudne so bolezni človeškega rodu, pa ni je strašnejše in grozovitnejše na svetu kakor je steklina, ktera se dobi po steklih živalih in steklih zverinah, posebno pesje rodovine. Ker se pa le-ta neizmerna nesreča od človeka, čeravno vgriznjenega, lahko odvrniti dá, zato, ljubi bralec! ti jo hočem kratko opisati in pripomočke nasvetovati, s kterimi se strahovitih nasledkov vgriza steklih živali lahko ubraniti moreš.

Samostalno se začne ta bolezen samo pri živalih pesje rodovine, okolnosti in vzroki zakaj, do sedaj še niso znani. O psih se govori, da dolgo gladovanje, stradanje v plemenskem obziru, zavživanje vročih jedil imenovano bolezen izplodé; pa gotovega o tem ne vémo ničesar. Tudi pri volkovih, lisicah se samosvojno izvije, pa pri njih se vzrok ali pričina zakaj še manj pozna kakor pa pri hišnih psih. Toraj v tem oziru, ker pričini bolezni pri psih ne vemo, ni mnogo odvrčati in nasvetovati.

V tej bolezni se izleže nek otrov ali strup, ki ostrupi in usmrti ne samo živali, pri kterih se je steklina samosvojno porodila, ampak otrov ali čudovita škodljivost se dá prenesti tudi na vse druge živali in celo na človeka. Da bi lastnosti omenjenega otrova (strupu) bolj natanko spoznal, stavil je profesor Hertvig sline in kri steklih psov drugim živalim različnih rodov, kakor se stavijo osépnice ali koze, in od sto, kterim je to storil, dobilo jih je samo 23 steklino. Če je omenjene sline samo na kožo in sicer na celo in nepoškodovano naškropil ali namazal, ni se prijala steklina nikoli; pač pa kakor hitro je vžil ali namazal sline na poškodovano, ranjeno kožo. Iz teh in enakih skušenj drugih učenjakov vemo, da se bolezen dá prenesti na vse, tudi hišne živali, da se ne izklji pri vsaki, če je z imenovanim otrovom v dotiko prišla, da morajo otrovne sline ali kri na živo kožo, na rano priti, drugače žival ne steče. Iz drugih skušenj dalje vemo, da steklina more tudi od domače živine, če jo je stekel pes ali volk vgriznil, na človeka preiti, ako mu pride imenovana škodljivost do živega, namreč na kako odrtino ali rano. Človek se mora zato čuvati in skrbno varovati vsake stekle živali. Čudovito in doslej nikakor ne razumljivo je to, da sline in kri steklega človeka prenesene na kako rano zdravega ne izbude stekline pri tem nikoli. Kolikokrat se je že zgodilo, da je stekel človek v svoji strahoviti muki in obupanju zdravega globoko vgriznil in glej čuda: od steklega človeka doslej ni stekel še noben človek, da bi bil od njega še tako ranjen in poškodovan. Kako skrivnostno je pač to! Kakor bi hotela božja previdnost usmiljenje imeti z neizrekljivo nesrečo, kajti zato se ni treba bati strežajem in drugim poslužljivim in tolažljivim rokam, ki si prizadevajo steklemu človeku grozovitne zadnje ure vsaj po zmožnosti lajšati. To je tem bolj skrivnostno, ker so skušnje učile, da se je steklina od človeka na živali vendarle dala vcepiti.

Kogar je stekla žival popadla in vgriznila, navadno dobi steklino in zapade grozovitni smrti, ako se pozneje nasvetovani pomočki niso rabili čisto nič ali že pre-

kasno. Doslej še ni znano, da bi se bil človek kdaj ozdravil, pri kterem se je bolezen že izlegla in razvila. Takim nesrečnikom se toraj po pravici smejo reči grozne besede najboljšlovečega italijanskega pesnika, Dante-a, ktere je postavil svoji pesmi o peklju na čelo: „lasciate ogni speranza, voi chi entrate (pustite vsako upanje, vi, ki vstopite)“. Steklemu človeku se reži nasproti gotova smrt v naj grozovitnejši podobi, pri polni zavesti mnogo ur, dá, celo več dni zaporedoma.

Komaj preteče po vgrizu steklega psa 8 do 70 dni, redkokdaj celo leto, in bolezen se začneja. Kdor je popaden na nepokritih udih in delih života, ki je toraj dobil več okužnih slin v sebe, dobi bolezen navadno prej in hitreje umrje, kakor pa vgriznjeni na pokritih delih, ker obleka večidel škodljivega otrova od rane odvrača. Prva znamenja steklosti so: nepopisljiva otožnost, nemir in pobitost. Rana začne, če ni bila še zacelela, otekati, plaveneti, redek in nečist gnoj izcejati; brazgotina postaja boleča, plavkasta, oteka in mnogokrat zopet počí. Ugriznjeni del ali ud je čedalje bolj težek, otrpjen, kakor bi ga mravlje preletovale. Večkrat človeka od rane proti hrbtnu kakor krč prestrelí. Strah čedalje bolj narašča, spanje in okus ga zapušča, pogostoma mu težo daje, telesne moči vidljivo pešajo in hirajo. Včasih nehoté in nagloma globoko izdihne. In naenkrat, kakor bi ga strela zadela, navadno če se je hotel vode napiti, zastane mu sapa, oči in usta so daleč odprte, glavo in prsi malo nazaj vrže, prsi se mu nadmejo, da hočejo počiti, obraz nabrekne, groza in strah ga obletuje, z rokama maha in z nogami utrinja, vije se in premečuje, da je strahovito gledati. Vse zastonj, sape ne vjeme več sekund, zavest mu pa ostane jasna do poslednjih izdihov. Z znojem oblit in strahu trepetaje ga zapusti grozovito davljenje in dušenje, pa žalibog le malo časa, v začetku nekaj ur, proti koncu pa še pol ure ni prost najokrutnejših muk, kar jih more priti na revni človeški rod. Vsako dušenje in davljenje traja po četrť do pol ure, na to se siromak še dovolj dobro počuti, samo v požiravniku ga malo drži. Pa kmalo pride drugi napad, za njim tretji in tako dalje, slednji hujši in silnejši od prvega. Kolikokrat hoče kaj požreti, posebno vode, na zadnje že pri samem pogledu na vodo, pri sami misli na njo, začne ga daviti in dušiti, tako da od strahu in trepetu začne divjati, besneti, razbijati, praskati, trgati, grizti, okoli sebe pljuvati, da celo usmrtí bi se, ako bi ga ne varovali. Z roko besno segne večkrat globoko v požiravnik, da bi si sline izbrisal, kajti daviti ga jame, ako bi jih pogoltnil. Pa ne samo od požiranja izhajajo grozoviti napadi. Marsikteri je tako občutljiv, da mu že rahla sapa, tih ropot, jaska svitloba ali luč, slaba trešnja najhujše muke napravi. Kolikokrat prosijo tak reveži s solzami v očeh okoli stoječe za odpuščanje če so bili proti njim v napadu hudobni in sirovi; drugi zopet strežnike opominjajo, naj se varujejo, da bi jim v napadu kaj hudega ne storili; zopet drugi, gotovo smrt pred seboj videči, narekujejo svojo poslednjo voljo pri polni pameti.

Te in podobne grozovite prikazni trpé dva, tri do štiri dni in noči, malokteri umrje ali prav za prav zaduši se v jednem teh napadov. Ko so kaki trije dnevi minuli naj strašnejših muk, začnejo nesrečniku moči pešati, postaja čedalje bolj slab, hripav, napadi so čedalje slabejši, srce bije naglejše, dihanje se pohitri, zavest se mu moti, nazadnje zaspi od slabosti in vročinske bolezni v malo dnéh. Pri nekterih se zboljša

njih stanje kratko pred smrtjo in neskušeni se vesele zdravja, ali žalibog je to samo kratka prevara.

Se enkrat, pomisli mili bralec, kaj to pomeni, dva tri dni zaporedoma človeka pri vsaki naj manjši priložnosti skoz četrto ure in še dalje daviti, naj grozovitnejše ko je mogoče; žeja in glad ga tare, pa le pomisliti na vodo, samo svoje lastne sline požreti, mu zapre sapo pri jasni zavesti da od strahu in trepetanja ne vé, kaj dela, nori in divja, da se gledalcu od groze lasje na glavi ježé. To je steklina pri človeku.

Iz tega spisa, mili bralec, si se gotovo prepričal, kakó potrebno je kolikor mogoče to strahovito bolezen odvracati: in k sreči božja previdnost nam je dala dovolj pripomočkov na roke, nam ostane samo sveta dolžnost jih ob pravem času tudi upotrebovati. Če jih rabiš, gotov si, da ne stečeš, če te je tudi stekel pes vgriznil.

Pripomočki so ti-le:

Ako si bil vgriznjen od steklega psa, ali psa stekline sumljivega, moraš gledati da vse sline, ktere so z zobmi v rano prišle izpereš in vničiš, kajti sline so, ki nosijo strašni otrov, iz kterega se steklina rodi. Ta namen dosežeš, če pri tej priči celo rano izrežeš; to se lahko zgodi, če si vgriznjen v kak prst ali pa na kakem mesnem delu, kjer se nahaja menj žil, kdor pa tega storiti ne more, tedaj naj vsaj razreže križem rano, da obilno krvavi, da po tem takem tekoča kri tudi sline izplakne. Umivaj dalje še na mestu nesreče rane, z ostrimi vodami, posebno s svojo lastno vodo ali močo, z močnim lugom, kar je naj popred pri roci, kakor hitro pa utegneš, prej bolje je, opeci rano naj bolj ko moreš z gorečim železom, kajti železo se v vsaki hiši dá ožareti, ali s strelnim prahom, kterega na rano nasuješ in zasmodiš, z živim ogljem, s tlečo gobo. Prej ko to učiniš in bolj globoko ko pečeš, bolj gotovo bodeš tudi strupene sline, seme stekline pokončal in vničil. Pa, samo u tvoji roci je, da odvrneš steklino ali ne. Drugi pomočki, ostrupljeno rano očistiti in strup vničiti, so nekatere kemične stvari, ktere uničujó organske tkanine ali dele, toraj tudi rano in strup v njej: ti so hudičev kamen, žgeči kamen (lapis causticus), klorov cink in druge; pa navadno niso pri roci, in živ ogenj bolj gotovo vse izpeče in vniči kakor pa imenovane stvari. (Konec prihodnjic).

Mrtvi pride nazaj.

(Narodna.)

Bili so trije bratje, pravi pijančki so ti bili, kterih edino delo je bilo: piti in kvartati. In to ti je šlo naprej, dan za dnevom, teden na teden, tekli so meseci, zginjevala so leta, ali naši junaki nesrečne igre niso opustili. Ali vsega je enkrat konec, tudi tega je moralo enkrat biti. Bogu se je zdelo dosti in pošlje starjemu bratu hudo bolezen. Previdijo vsi trije, da se morajo ločiti za vselej. Milo se jim stori, ne po bratu, ampak ker bodo izgubili z njim tako vrlega igralca. Zmenijo pa se še pred smrtjo in uni jim tudi v roke seže, da pride tretjo noč na pokopališče jima povedat, kako kaj tam in če mora kaj zaradi igranja trpeti. Kmaló potem sklene.

Pa menite le hitro so tekle živima ure, že pride tretji večer, ko sta morala čakati iti umrlega na pokopališče. Vendar vzameta si „korajžo“ in stopata proti

cerkvi. Ura odbije ravno enajst, ko prideta do bratovega groba. In glej! že sedi brat njun pri črno pogrnjeni mizi in kvarte premetava sem ter tje, kakor je kvartopircem navada. Na mizi stoji bokal vina in zraven druga stola namenjena prišlema.

„Dober večer bratca! le urno sem, že dobre pol ure čakam“, nagovori ju mrtvi! Vsedeta se in precej začno kvartati.

Metali so jih, da je odbila tri četrti na polnoči. Mlajšemu bratu začne vroče prihajati, ker večkrat je že slišal, da se mrtvi o polnoči zopet v svoje grobe vrnejo. S „korajžo“, zdrava sta prišla semkaj, ali brat se je pri igri le nekako čudno vedel in to ni pomenilo nič dobrega; rekel je tudi njima, da zdaj zadnjič skupaj igrata, še nekaj je mislil povedati, pa se gredoč skesa. Po sreči pade mlajšemu karta pod mizo, ko seže po njo, oj groza! brat njun nima človeških nog, ampak konjska kopita obraščena z dolgimi kocinami. Precej spozna veliko nevarnost, v kateri sta, in sklep je gotov. Nagne se k bratu in mu šepne na uho: „reši se v farovž.“ „Prosim potrpi malo“, reče sedaj mlajši brat, grem malo na stran, in se spusti po stopnicah — v farovž.

„Kam se je neki izgubil“, reče čez malo časa drugi brat, ga moram vendar poklicati, da zopet začnemo igrati — smukne po stopnicah in najde brata v farovžu.

Pri tej priči udari ura dvanajst v zvoniku in glej — brat mrlič začne strašno razgrajati na pokopališču in tolče ob mizo, da kar iskre švigajo, ob enem pa tudi prti proti farovžu begunoma, pa — grob se odpre in zagrne vse skupaj, brata, mizo, kvarte in bokal vina, kateri jim je bil ostal z vinom vred. Strahu nista vedela brata kaj početi, hvalita Boga za rešitev, storita obljubo nikdar več igrati in pijančevati, kar sta tudi v resnici spolnila.

— eé —

Gospodarska drobtina.

Orehe nasajati je zelo koristno! Med sadnim drevjem oreh pač ni zadnji. Skorej vse na njem se da v korist rabiti. Lepo, košato drevo nas varuje poleti ne samo vročih solčnih žarkov, ampak tudi dežja; zato je kaj dobro saditi to drevo ob potih in cestah. Kako pa še le slovi orehov les! Mnogi rokodelci, kakor: mizarji, strugarji, orodarji in več drugih zdelujejo iz orehovega lesa razna lična orodja in ga drago plačujejo. Bolj ko je drevo staro, tem lepši in trdnjši je les. Po pravici štejemo orehovino k naj dražjemu in naj zlahtnejšemu lesovju. Že zavoljo samega lesa kaže jako na dobiček, da se oreh obilno nasaja.

Orehovo perje močno diši, nekteri zaradi tega trdijo, da ni zdravo v orehovi senci počivati. Pa ravno to je vzrok, da, ako konje in živino z orehovim perjem namažemo, muhe in komarji k njim ne silijo. Ako se postelje namažejo s tem perjem, se stenice zaterejo, ravno tako tudi na sadnih drevesih uši in mravlje odstranijo. Posušeno in razdrobljeno perje se rabi, da se z njim polži odženejo. Sok iz orehovega perja s cukrom namešan, pravijo, da je dober za čire ali ture.

Še ne dozoreli orehi s cukrom podkuhani, so zdravilo pokvarjenemu želodcu.

Olje, ki se napravlja iz jedra dozorelih orehov,

je zelo čislano, in se rabi za različna zdravila, pa tudi za svečavo in zabél, zmleto jedro pa za jako okusna jedila. Te in še več drugih koristi daje nam oreh, pa menimo, da bodo že te zadostile in marsikoga nagnile, da bo pridno nasajal orešje. Ker oreh tudi v slabi zemlji lepo raste, naj se tam nasaja, kjer drugo sadje noče rasti.

Smešnice.

Misel brez pomisleka. Vojašk novinec z Viča, ki je vas komaj četrt ure od Ljubljane, pisal je svojemu očetu pismo ter ga dal znancu, da ga jim nese. Pismo je začel, kakor je videl pri družih vojakih, z besedami: „Ljubi oče! hribi in doline, reke in jezera naji ločijo“ — dasiravno je bil v Ljubljani.

Miklavževi lešniki. „Lešniki, ki jih je Miklavž prinesel, nimajo skoro nič jederca“ reče mala deklica, ko je nekatere potokla. „Ja, sem jih že dolgo v škrinji imela“ odgovori priletna mamica. —

Izplačal ga je. Danes ti živino krmi“ reče gospodar svojemu hlapcu, odpravljaje se v oddaljeno cerkev. Ko pride gospodar domu, vpraša ga hlapec: „Oče kaj so danes oznanili? „Oznanili so prihodnji teden vsak dan post“, odgovori gospodar. Drugo nedeljo gre hlapec v cerkev. Ko nazaj pride, vpraša ga gospodar: „Ali so prihodnji teden tudi post oznanili? „Ne post, ampak vsak dan praznik“ reče hlapec. Dobro ga je zadel.

Zastavice.

18. Poznam nekoga, ki se neprestano umiva, pa čem delj se umiva, tem črnejši postaja, kdo je to?

19. Eden hrast ima dvanajst vrhov, na vsakem vrhu so štiri gnejzda, v vsakem gnejzdu je sedem mladitih ptičev in vsakemu ptiču je drugače ime, kaj je to?

20. Lev leži na zemlji, noge ima v zemlji, žive ljudi žre in zopet žive pljuje?

21. Imam poln hlev ovac, vsake ime poznam, pa koliko jih je, ne vem? —

22. Je malo, slabo, brez obleke, pa ljudi oblači?

Vganjka zastavice v 6. listu: smodnik.

Ogled po svetu.

Avstrijsko - ogerska država. Že zadnjič smo omenili, da svitli cesar s cesarico je velikonočne praznike bival na Tirolskem. Tako je bilo tudi o božiči. Takrat cesar ni imel nobene ministra sabo, in ustavovernežem ni bilo všeč, češ, Tirolci bojo cesarja popolnoma v svojo oblast dobili. Zdaj je cesar, ker je več mest obiskal, v spremstvo poklical ministra Hohenwarta, in to — ustavovercem spet ni bilo všeč. Za sedanjo nezadovoljnost se ve da imajo druge vzroke kot takrat. Pa pustimo to in rajši omenimo, da so Tirolci cesarja povsod z veliko slovesnostjo sprejemali.

18. t. m. se je zopet odprl državni zbor. Važnega nimamo poročati o dosedanjih sejah.

Pa čujte nekaj novega: poleg novih ministrov imamo nekaj dni tudi — najnovejšega. Državni poslanec gališki, vi-

tez pl. Groholski je imenovan za ministra, kakor menda prav pravijo, brez vsakega posla.

„Novine se mnogo pečajo z imenovanjem pl. Groholskega za ministra. Ustavoverne novine se srdé, poljske novine tudi po večem niso zadovoljne, česke tudi ne — vse pa vgibljejo, kaj je Hohenwart prav za prav hotel s tem imenovanjem“.

Najvažnša dogodba pa, katero moramo danes žalovaje zapisati, je smrt najimenitnejšega moža iz avstrijskega mornarstva; umrl je namreč veliki petek podadmiral Viljem pl. Tegetthoff, po kratki bolezni za pljučnico, v 44. letu. Umrl je na Dunaji. Pogreb je bil jako slovesen, da ne bi mogel bolj sijajen biti. Vse stroške za le-ta pogreb je cesar prevzel, ravno tako mu bo na lastne stroške dal spominek postaviti v Pulji. Tegetthoff je sin nekega majorja in se je rodil v Mariboru, kjer mu bojo tudi spominek postavili. 1864 l. je pri Helgolandu zmagal dansko brodovje, 1866. l. pa je v jako nevarnih in zanj silno nevarnih okoliščinah potolkel laškega kralja pomorsko armado pri Visu.

Ker že govorimo o umrlih, naj omenimo smrt še drugega, skoro ravno tako slovečega moža. Tudi na Dunaji je te dni umrl eden najboljših zdravnikov v Evropi — Opolzer. Bil je v takem slovezu, da so ga kralji in cesarji klicali na pomoč, kedar je bilo kaj posebnega; v ta namen je bil na Ruskem, na Francoskem itd.

Francosko. Vojna prave vlade še ni zmagala armade puntarske vlade. Strašne homatije so, posebno v Parizu. Kdor kaj premore, ni si za trenotek svest svobode in celó življenja. Silno grdo delajo z duhovni. Nadškof je zaprt, nekega župnika, ki je tudi zaprt in je poskusil ulti, bili so tako s puško po glavi, da je umrl. Però se brani pisati tako strahovite dogodbe.

Razne novice.

Dražba sv. Jožefa pri stari fužini v Bohinji. Dobili smo na ogled pravila tega društva, ki se ima ustanoviti, kar je gotovo hvale vredno. Celih pravil ne moremo ponatisniti, menimo pa, da se vjemajo s pravili družih enacij društev.

Ob kratkem bodi povedano:

To društvo ima namen svoje ude podpirati v bolezni, nesreči, onemoglosti in starosti, kedar kateri ud umrje, društvo pomaga njegovi družini po svoji moči. Tudi namerja pospeševati varčnost in udom pridobiti kredit. V društvo vsak lahko pristopi, ki kaj zasluži, kdor želi ud postati, se oglasi odboru, kateri v 8 dneh odgovori, ali ga sprejme, ali ne. Če odbor koga za uda ne sprejme, mu ni dolzan vzrokov povedati. — Vsak ud dobi knjižico, v kateri so pravila, in v ktere se vpisuje, koliko je plačal in koliko je podpore prejel. Kedar se kdo vpiše, plača 50 soldov naenkrat ali v 5 mescih po 10 soldov vpisnine. — Tudi plačuje vsak ud po 10 soldov na mesec društvenine.

Podpora udov. Ako kateri ud zbolí, dobiva iz društva, dokler je res bolan, vsak dan 10 soldov od tistega dne, odkar se je po zdravnikovem pričanju pričela njegova bolezen. Ako društvene moči pripustijo, se podpora utegne poviksati. Dalje: a) ako gre kateri ud v bolnišnico, jemlje lahko njegova družina, kar je on poprej dobival, ali se mu da potem, ko iz bolnišnice pride. b) ktere je bolezen tako potrla, da so onemogli, če so tudi sicer zdravi; ktere je nesreča zadela, ali so po starosti oslabei, da si ne morejo več kaj prislužiti — kar mora biti dokazano — taki se podpirajo kot bolniki.

c) Če kak ud umrje, dobi njegova družina enkrat za vselej primerno podporo, [pa še le, ko kaj ostane po njih, ki so pod a, in b, imenovani.

d) Umrlemu udu se napravi primerno slovesen pogreb.

e) Za žive in mrtve ude se bere vsako kvatro ena sv. maša.

f) Vsak ud prejme v potrebi tudi primerno posojilo proti primernim obrestim.

g) Prejme zagotovilo za shranjeni denar in navadne obresti.

h) Dobiva podučne bukve, da jih bere.

Do pod a in e imenovane podpore ima ud ali za njim njegova družina pravico še le 3 mesce po pristopu; do podpore b ima sam ud pravico še le čez eno leto po pristopu.

Podpora se ne daje tudi v boleznih:

a) Nikomur, kdor je zaprt;

b) Kdor je svoje bolezni sam kriv.

Če po taki bolezni ud opeša tako, da si ne more nič pri-
služiti, vendar ne more tirjati, da bi ga društvo podpiralo, kar
je vložil, se mu brez obresti in upisnine povrne. Kar je pa
shraniti dal se mu kot drugim z obrestmi izplača. — Toliko iz
na ogled poslanih pravil. O društvenem gospodarstvu itd. ne
posnemljemo ničesar, ker gospodje, kateri bojo snovali taka
društva, tudi razumejo te reči. Sicer pa je morda ta stvar vredna,
da se vnamejo glasovi v njej tudi v drugih časniki.

Družba sv. Mohora.

Od leta 1863. razpisuje družba v povzdigo domače knji-
ževnosti in v omiko slovenskega naroda vsako leto več daril za
izvirne pripovedi, zgodovinske, krajepisne ali narodopisne črtice
in za natoroznanske ali gospodarske in sploh podučne spise.
Skušnja uči, da ta misel ni bila slaba. Razpisi so družbi priva-
bili od leta do leta več pisateljev, ki so se potegovali za razpi-
sana darila. Seveda ni bilo mogoče, vsakemu darilo prisoditi;
da pa trud dobrega pisatelja ni bil zastoj, prizadeval si je od-
bor, da je izmed poslanih rokopisov nar boljše in nar pripraviše
ali naravnost pisateljem odkupil ali jih sprejel s pogojem, da se
plačajo po družbinih pravilih, ko pridejo v natis. S tem si je
družba priskrbela bogato zalogo raznovrstnih dobrih spisov. Iz-
med obširnih pripovedk omenimo dve Slemenikove povesti iz slo-
venske zgodovine: „Križem sveta“, lani obdarovana z 200
gold. — njen predmet je: „Slovenci! zedinimo se“, „Sloga jači
— nesloga tlači“. Druga povest od ravno tega pisatelja: „Iz-
dajavec“ razvija krasno misel: „Za dragi dom, za vero, ne
glej nikdar na mero“.

Od Andrejčekovega Jože-ta je družba prevzela zanimivo
povest za domače ljudstvo: „Sabinka, slovenska junakinja“;
g. Parapat je obljubil „Robinzon-a“ še letos predelati za
Slovence.

V gospodarskem oziru je v natis za prihodnje leto pri-
pravljen zelo važni rokopis: „Denar in kupčija“, kteremu
še pridruži: „Blago in obrtnija“ spisuje Ferdo Kočevar;
in za leto 1873. je namenjena knjiga: „Umni živinorejec
s posebnim ozirom na govedje“, spisal Fr. Govekar.

Tudi poduk, „kako ravnati z gozdi“, je nam
obljubljen od enega nar marljiviših in izvrstniših družbinih pi-
sateljev. Še obilniše pa je število krajših povesti in raznih po-
dučnih spisov, ki jih hrani družba in ki leto in leto čakajo izdave.

Pa da si je ravno družba sv. Mohora bogato založena z
dobrimi in pripravnimi rokopisi, vendar je sklenil njen odbor v
seji 10. marca, v spodbudo slovenskih pisateljev in v razvitek
domačega slovstva razpisati tudi za prihodnje leto sledeča darila:

1. sto goldinarjev za štiri krajše izvirno naravno
podučne pripovedi, vsaki po 25 goldinarjev, v obsegu blizo
2/3 ali 1 tiskane pole; in

2. sto goldinarjev za štiri krajše podučne spise raznega
žanropadka, vsakemu po 25 goldinarjev, v obsegu blizo 2/3 ali 1
tiskare pole.

Vsi spisi naj se pošljejo družbi vsaj do 1. decembra
1871 brez podpisanega imena, katero naj se priloži v zapečatenem

listu. Prisojena darila se izplačajo na Vodnikov dan (2 febr.
1872 leta).

Oglasnik.

Dohodki za Janežičevo ustanovitev.

	gold.	kr.
Prenesek iz 7. lista	1109	60
Nadalje je bilo poslano:		
364. Fr. Remic, duhovni pomočnik v Trstu	—	80
365. V. Kodrič, štrežaj v Trstu	1	—
366. Jera Vojska, prodajalka	—	10
367. Jožefa Omahen, sluginja	—	10
368. J. Zorman, župnik v Katinari	1	25
369. J. Jančar, učitelj	—	50
370. V. Čok, kmet	—	15
371. M. Čok, kmet	—	10
372. Iz Laškega trga je bilo poslano	—	49
373. Urbanija Prevč, učenka v Loki	2	—
374. Marija Zupanc, dekle v Kamniku	—	10
375. Nekoliko družnikov sv. Mohora v Celju	1	—
376. Fr. Kapus, trgovec v Celju	1	—
377. V. Zupanc, kmet	1	—
378. Gališka fara pri Celju	1	—
379. Mohorjevi družniki v Lipi	—	20
380. J. Skarbina, župnik v Ukvah	1	5
381. Jan. Wieser, kaplan v Žabnicah	2	—
Vkup	1123	44

V Celovcu 18. aprila 1871

Odbor.

Dohodki družbe sv. Mohora l. 1871.

č. novi dosmrtni udje:	gold.	kr.
367. Šturm Jože, na Livku pri Kobaridu (1 pol.)	8	—
368. Potočnik Anton, fajmošter v Planini	15	—
369. Poniž Vincencij, posestnik v Ajdovščini	15	—
370. Habat Luka, pek v Zagorji	15	—
371. Jurkovnik Janez v Mozirju	15	—
372. Suhač Anton, kaplan pri sv. Andražu	15	—
373. Ulčar Urša, dekle v Zatičini	15	—
č. letni udje:		
J. Pekovec, duhovni pomočnik v Selcih	60	50
T. Wister, fajmošter v Grabštanju	36	—
J. Hašnik, župnik v St. Jurju	57	—
A. Murko, dekan v Hočah	35	—
J. Tomel, duhovni pomočnik v Hočah	30	—
A. Potočnik, fajmošter v Planini	94	80
Š. Gaberščik, duhovni oskrbnik v Ajdovščini	60	—
V. Legat, fajmošter v Borovljah	27	—
J. Božič, duhoven v Kortah	9	—
A. Kavčič, fajmošter v Šmarjih (II.)	6	—
Fr. Klobasa, fajmošter pri sv. Antonu v sl. g.	52	30
J. Simonič, kaplan pri sv. Lorencu v Puščavi	37	—
J. Hofstetter, dekan v Postojni	98	—
A. Žiček, župnik pri sv. Jakobu v Dolu	60	—
L. Mazeč, duhovni pomočnik v Zagorski	50	—
Fr. Jan., kaplan v Skaluh	100	—
J. Zagorjan, kaplan v Senožečah	12	—
Fr. Brulec, duhovni pomočnik v Dolenjivasi	17	—
V. Klobus, kaplan v Dolini	8	—
J. Čibašek, farni oskrbnik v Medgorjah	9	—
A. Praprotnik, učitelj v Vremu	12	—
J. Boner, dekan v Verhniki	103	60
Fr. Šrol, župnik v Svecini	13	—
M. Kovacic, profesor bogoslovja v Mariboru	58	40
L. Vošnjak, kaplan v Šmihelu pri Šostanji	73	—
Š. Stöckl, fajmošter v St. Lenartu	26	—
Fr. Lovrenčič, fajmošter v Malinedelji	79	30
J. Simonič, fajmošter v Serdiščah	39	80
J. Florjancič, dekan v Gornjemgradu	276	30
Ign. Ključevšek, kaplan v Loškem potoku	11	—
A. Mandelc, kaplan v Škofji Loki	145	80
Vkup	1794	gl. 80

Kurzi na Dunaji 20. aprila 1871

Kreditne akcije 276 gld. 80 kr. Nadavek na srebro 125 gld. 35 kr.
Narodno posojilo 58 „ 75 „ Napoleondori . . . 9 „ 97